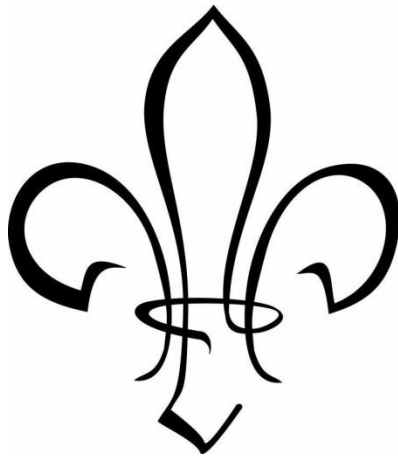

Bílá lilie

Aneb povídky podle vyprávění k projektu
Příběhy našich sousedů

Sára Lišková

Sofia Serbáková

Anežka Motyčková

Laura Anna Pendráková

Povídky vytvořené na motivy našeho pamětníka

Vážení čtenáři, dostává se vám do rukou kratičká sbírka povídek, které byly vytvořeny pro projekt Příběhy našich sousedů ve Vysokém Mýtě. Kolektiv autorek byl k napsání díla inspirován vyprávěním pamětníka, který byl tak laskav a vyprávěl jim svůj životní příběh.

Na tomto místě je však nutné upozornit, že autorské dílo žákyní gymnázia bylo tímto vyprávěním pouze inspirováno, povídky jako takové neodpovídají skutečným událostem, postavy zde vystupující jsou postavami fiktivními, stejně tak jako jejich vzájemné dialogy. Nejedná se tak o dílo biografické, nýbrž o – dle mého soudu – mimořádný literární počín studentek Gymnázia ve Vysokém Mýtě.

Přeji vám příjemný kulturní zážitek při čtení těchto stran.

Karolína Šimáčková (koordinátor PNS)

Povídky, které držíte v rukou, byly inspirovány vyprávěním našeho pamětníka, rodáka z Horního Jelení, pana Jiřího Muzikanta. Povídky vznikly v rámci projektu Příběhy našich sousedů, který je pořádáný neziskovou organizací Post Bellum (Po válce), a díky kterému jsme se s panem Muzikantem seznámily a vyslechly jeho životní příběh, který se nám stal námětem pro vznik tohoto díla. Příběhem našeho pamětníka jsme se nechaly inspirovat, v mnohém se však nezakládá na reálných událostech.

Hlavní autorkou povídek je Sára Lišková a spoluautorkami jsou Sofia Serbáková, Laura Anna Pendráková a Anežka Motyčková.

Budeme rády, necháte-li se vtáhnout do děje a společně s námi a naším pamětníkem prožijete nezapomenutelné literární okamžiky jeho dobrodružného života.

Skautský slib

Skautský slib, to už je panečku něco! Protože právě tento ceremoniál z vás dělá skauta srdcem i duší. A tím já opravdu jsem.

Do skautského oddílu jsem přišel ve svých osmi letech a od prvního dne jsem byl očarován. Když jsem poprvé otevřel dveře staré klubovny a nesměle prohlásil: „Dobrý den,“ setkal jsem se s desítkami milých klukovských úsměvů. „Jak se jmenuješ? Já jsem Vlasta.“ Podal mi jeden z chlapců ruku. „Já jsem Jiří.“ Šeptl jsem tiše a těmito třemi slovy jsem získal na dlouhou dobu nejlepšího přítele.

Toho dne jsme byli na celodenní výpravě. Mělo jít o zcela obyčejný den, ale protože jsme všichni věděli, co nás večer čeká, byli jsme stále neklidní. Jakmile jsme spatřili při návratu do tábora špičky střech stanů, náš neklid začal ještě více stoupat. Vedoucí nás hned po návratu vyslali, abychom se připravili na večerní nástup. Všichni

hned utíkali do svých stanů a po cestě si ještě rychle opakovali skautský slib.

Po nástupu, kdy celý oddíl zhodnotil celý den, zavelel hlavní vedoucí: „Nástup do řady!” My jsme poslechli, zapalovači zapálili slavnostně slibový oheň a my jsme k němu postupně přistupovali.

„Jiří Muzikant.” To zaznělo celým davem mé jméno a já očarovane přistoupil. Levou ruku jsem položil na bibli. Pravou jsem uchopil vlajku státu. Mé srdce hlasitě bušilo. Hlas se mi třásl, když jsem začal odříkávat slib skautského národa. Klečel jsem, sliboval pravdu a lásku. Připadal jsem si, jako bych se dotkl měsíce a obletěl celý svět. Takovou váhu pro mne ta slova měla.

Když jsem vstával a podával ruce svým bratrům, zejména pak Vlastovi, nedokázal jsem se ubránit úsměvu. V té chvíli jsem nevnímal nic jiného než naprosté štěstí. Ani nevíte, jak krásné to v té době bylo, cítit na svých zádech křídla.

Paní učitelka plakala

Tomáš Garrigue Masaryk, pro miliony obyvatel českých zemí spasitel, pro jiné netvor. Ať už byl kýmkoliv, jeho odchod poznamenal celou zemi, které tak dlouhou dobu vládl. Byl jsem malý kluk, ale pamatuji si na to, snad jakoby to bylo včera. Všechny možné dostupné zdroje hlásaly prezidentovu smrt. Lidé se procházeli ulicemi v smutečních róbách, v některých tvářích se tiše krčily slzy.

Bylo podzimní ráno, vzduchem se pomalu snášely k zemi první nedočkavé listy a já spěchal do školy. Cestou jsem potkával lidi s květinami v rukou a kapesníkem na obličeji. Smrt pana prezidenta nás zasáhla všechny.

Konečně jsem došel ke škole. Pozdravil jsem se s ostatními žáky a zamíchal jsem se do jejich hloučku, spěchajícího do svých tříd. Na patřičné místo jsem si odložil kabát a očistil boty. Poté jsem se posadil na své místo v zcela ztichlé třídě. Nikdy mi čekání na

paní učitelku nepřišlo tak dlouhé jako v ten den.

Když konečně vstoupila do třídy, zasela do našich srdcí ještě větší smutek. Místo svého obvyklého místa u tabule si pomalu sedla za katedru a začala nám vyprávět o panu prezidentovi. Po tvářích jí při tom stékaly slzy, barvily její tvář do popelavě šedé a kreslily na ní drobounké cestičky.

Snad nikdy jsme neposlouchali tak pozorně jako tenkrát. Celé vyprávění mi teď přijde zkreslené, ale tenkrát jsem během něj viděl pana Masaryka jako hrdinu, kterému ležel celý svět u nohou. Viděl jsem v něm jakéhosi rytíře, cválajícího na hřbetě svého koně Hektora, přinášejícího celé naší zemi dobro. Někde v dáli všeho toho smutku se krčil strach. Nikdo nevěděl, kdo nás ochrání, když nebojácný rytíř odcválal do věčných lovišť.

Pan Jaroslav Seifert napsal o tomto dni báseň *To kalné ráno*, která mluvila za

všechny a promlouvala k všem. „To
kalné ráno si pamatuj, mé dítě,” a já na
něj nikdy nezapomněl.

Báli jsme se

A poté nastaly krušné časy. Tmavé, temné, bez špetky světla. Kdy přesně vám nedovedu říci, jednoho dne přišly a ovinuly se kolem našich srdcí, jako ta nejteplejší šála za zimních nocí. Báli jsme se, každý den, každou hodinu, každý nádech i výdech byl stažen strachem.

Abych byl upřímný, nevím přesně kdy se naši domácností rozlínuly první tóny zakázaného rozhlasu z Anglie. Ale pamatuji si, jak jsme celá rodina – maminka, tatínek, já a Eva – sedávala u našeho starého rádia a se zataženým dechem poslouchala. Hlasy mužů a žen, co k nám každý den promlouvaly, přinášely alespoň nějakou malinkatou naději. A i ta stačila, abychom věřili, že bude lépe.

„Jirko, nikdy nikomu – ani svému nejlepšímu příteli – neříkej, že doma posloucháme rozhlas z Anglie. Rozumíš?” Kladla mi na srdce maminka a já rozuměl.

Bylo to mé největší tajemství, o kterém jsme věděli jen my čtyři.

V té době mi to přišlo jako nějaké dobrodružství. Cítil jsem se jako Kryštof Kolumbus, když poprvé spatřil pevninu, když na ní poprvé vstoupil. Ano, až takový adrenalin mi koloval v žilách. Dnes musím sám sebe za takové chování pochválit. Možná jsem si tenkrát ani neuvědomoval, jaké opravdové nebezpečí mi hrozí. Ale hra na objevitele Ameriky mi do jisté míry zachránila život. To zní poměrně komicky, nemyslíte?

Těž si vzpomínám na kontroly, ty byly také dost časté. Nikdo nikdy netušil, kdy do jeho domu vtrhne posádka a prozkoumá jej od základů po půdu, a jaký důvod si najde pro to, abyste svůj milovaný domov museli opustit. Možná proto jsme se vraceli domů za šera, zcela oslepení náhlou tmou. Na cestu nám svítil užoučký proužek světla, který s krutými nástrahami tmy nic nezmohl. Potáceli

jsme se v té tmě a spoléhali více na svou paměť než na to ubohé světýlko.

Sám sebe se teď ptám, kolik symboliky v sobě ty noční výlety měly. Krutá černá tma, připomínající nelidské stvůry, denně připravující rodiny o jejich domovy a pak to světýlko, malé slabé, ale přes to přinášející jakousi naději, stejně jako ten rozhlas z Anglie.

Vodník

Čas plynul, jak se říká, jako voda a já se postupně dopracoval na jeviště. Nejprve šlo jen o malinká představení s naším pěveckým sborem, ale čím starší jsem byl, tím významnější má představení byla. Vzpomínám si, jak jsme společně s Vlastou hráli představení Vodník – a na to se dnes pokusím zavzpomínat.

Kolik let nám tenkrát mohlo být? Inu, to už vám milý čtenáři nepovím. Víím jen, že jsme byli mladí, ještě takoví vyzábílí kluci, co moc rozumu nepobrali. Snad si dokážete představit, jak jsme tenkrát byli nadšení, když mně byla přidělena role Vodníka a Vlastovi role toho malého nemluvněte. Naši rodiče pak dlouhé měsíce neslyšeli o ničem jiném, než o našich divadelních zkouškách a zážitcích z nich.

A poté jsme se po dlouhých týdnech a měsících tvrdé práce postavili na jeviště. Opona se poprvé rozhrnula

a my pohlédli do tváří našich prvních diváků. Herec nikdy nehraje svoji roli tak přesvědčivě, jako při premiéře. A tak si snad dovedete představit, s jakou vervou jsem recitoval: „Sviť, měsíčku sviť, ať mi šije niť.” I dnes si vzpomínám, snad jakoby to bylo včera, jak jsem byl na sebe na konci vystoupení hrdý a na pyšné úsměvy mých rodičů.

Vzpomínka na samotné vystoupení mne u srdce nezahřeje tolik, jako vzpomínání na jeho nacvičování. Scházeli jsme se několikrát týdně a ve zkušebně trávili většinu svého volného času, a přesto se z ní stále linul smích a dobrá nálada. Myslím, že si dokážete představit, jaké to v té době bylo se uvolněně smát a na chvíli zapomenout na trable všedního života. Zavřít oči, roztočit se v rytmu srdce a smát se, dokud vám to plíce dovolí, to byl opravdový dar těchto dní.

Všechn ten čas strávený
s báječnými lidmi byl nezapomenutelný –
právě proto vám o něm mohu vyprávět –
ale mé srdce zůstalo věrné hudbě
a pěveckému sboru, který jsem opustil
až ve stáří. Člověk holt musel ctít
své jméno, jsem Jiří Muzikant, ne Jiří
Herec
a proto jsem z divadla odešel.

Na závěr mého dnešního
vzpomínání bych rád řekl, ať si vážíte
každého úsměvu, který vám vaši blízcí
či snad dobré počasí vykouzlí na tváři,
není totiž samozřejmostí. A teď už milí
čtenáři otočte list, mé vzpomínky vytváří
další povídku, tak ji nenechme utéci!

Barvy tónů

Hudba mne učarovala už jako malého kloučka. Nevím, zda za to mohla ta pestrost, svoboda či kouzlo hudby, ale tóny mne očarovaly natolik, že jsem se z jejich spárů ještě nevymanil. Nikdy mě žádný nástroj neokouznil natolik, abych mu zůstal věrný, jako tomu nám nejbližším – lidskému hlasu.

Spisovateli víří v hlavě příběhy, prolínají se, mísí se přes sebe a tančí spolu tu polku, tu valčík, modelují autorův vlastní svět, který zná pouze on sám a nikdo jiný. A tak je tomu i u hudebníka. Za jakékoliv příležitosti a v jakémkoliv čase vás provází zvuky klavíru, hrající líbeznou mollovou píseň a jindy zas hluboký hlas lesního rohu. Stále je slyšíte, plíží se za vámi jako stín a nezbyvá vám nic jiného, než je přijmout, oblíbit si je a pochopit. A to se stalo mně.

„Maminko, moc rád bych nastoupil do pěveckého sboru.” Prohlásil jsem

jednoho dne doma odhodlaně a zcela dobrovolně si obrátil život vzhůru nohama. Já osobně věřím, že jsme tu každý z nějakého důvodu, nějaký část skládačky, bez kterého nemůže celý stroj fungovat. Já tu svoji roli či funkci, nazývejme si to každý po svém, našel v hudbě a později v učitelství. V mladším věku jsem těšil davy lidí svým hlasem a později pořádal pro mnohé hudebníky koncerty.

Velmi rád bych tady dnes mluvil o mém vlastním koncertování, konkrétně o kantátě Stabat Mater od Antonína Dvořáka. V našem podání zazněla na české půdě třináctkrát a poté jsme s ní navštívili Německo, Holandsko i Francii. Proč zmiňuji právě toto dílo? Vy to opravdu neslyšíte? Díky ní jsem opustil hranice naší malé země a podíval se do zahraničí, do úplně jiného světa.

Ale nejen cestování a kontakt s úplně jinými lidmi ve mně zanechal pocit důležitosti této skladby. Možná za to

mohla její náročnost či snad fakt, že byla napsána po smrti dvou dětí Antonína Dvořáka, ale stále cítím na jazyku její slova a mé srdce tepe podle jejího rytmu, kdykoliv si na ni vzpomenu. Ta skladba ve mně žije i po tolika letech, co uplynuly od dob, kdy jsem ji zpíval naposledy.

Mí milý čtenáři, tančete, zpívejte, pište, zkrátka dělejte cokoliv, co vaše srdce bude cítit jako správné, protože to vždy správné bude.

Raci

Jana Wericha snad není nutno představovat, rád bych ale podotkl, že to byl velmi dobrý přítel mého otce. Teď si však nejsem jist, jak dobře budete znát jméno Jana Werichová. Že vám nic neříká? V rychlosti vám tuto dámu představím: dcera Jana Wericha; zpočátku vystupující pod pseudonymem Jana Hálová; česká herečka, scenáristka, překladatelka a především lovkyně raků (tak si ji alespoň pamatuji já).

Jen si moji milí zavzpomínejte, kolik jste v životě viděli raků. No, jak vidím, spočítáte to na jedné ruce. A že já jich viděl desítky, možná stovky, a to v doprovodu výše zmíněné Jany. Vždy když k nám přijel, už od dveří jsme slyšeli pana Wericha volat: „Berto, máš tady něco dobrého?” Tatínek postavil na stůl koňak, Werich s úsměvem přikývl a řekl: „Berto, já si tady udělám čárku, abys mi ho nevychlatal!” Se smíchem se pak odjíždělo na ryby.

A jednou, když doprovodila svého otce k nám Jana, chytal jsem po jejím boku místo pstruhů raky.

Dnešní ochránci zvířat se na mne budou zlobit, že vám vyprávím něco takového a proto vás snažně prosím, nedělejte to, co my s Janou. Tak a teď vám po tomto prohlášení mohu říci, jak jsme ty raky chytali. Inu, to se vezme taková síťka a do ní se dají čerstvě nachytané žáby. A pak se na ty žáby chytají raci, to je snad jasné, ne?

Než mě začnete za toto chování odsuzovat, podotknu, že těch raků bylo takové množství, že jsme mezi nimi vybírali jen ty nejlepší kousky, co se poté odvážely do lahůdkářství do Prahy a zbytek putoval zpět do řeky. Konzumoval se pouze ocásek s klepety, ze kterých byla výtečná pomazánka.

Kolik legrace jsem si užil při chytání žab na zářivě zelené louce! A jak chutnala ta račí pomazánka... Ach, jak rád bych si ji teď dal.

Co to slyším? Že si pana Wericha pamatuji jen přes alkohol a týrání raků? Ale prosím vás! Tak se raději znovu posaďte, beztak vám to rozčilené pochodování k ničemu nebude. Já vám tedy povím, jak ještě si toho známého herce pamatuji.

Ryby

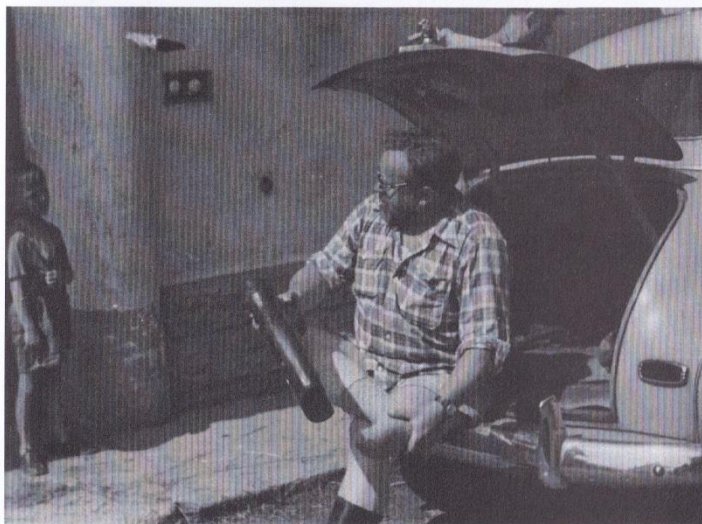
To takhle jednou nemohl táta s panem Werichem na ryby a tak jsem ho doprovázel pouze já. Celá tato výprava, jež mi připadá s odstupem času dosti komická, začala příjezdem Wericha v nablýskaném autě značky Buick, které mu nechal poslat pan Voskovec. S radostí a jistým okouzlením jsem do něj nasedl. Prudčeji, než by bylo zdrávo, jsem za sebou zabouchl boční dveře, za což jsem si vysloužil od Wericha pokárání: „Mladej, s tím se nebouchá, to není českej výrobek.” Tu větu si pamatuji dodnes. Uraženě jsem pak usedl na sedačku a auto se rozjelo směrem k řece

Ve Vysokém Mýtě byly tehdy potraviny, které vlastnila rodina Žižkových. Místní rybáři, kteří chytli více ryb, než spotřebovali, je dováželi právě do tohoto obchodu. Ten den byla zrovna v obchodě paní Žižková. Naše rybářská výprava vstoupila do obchodu a Werich

hned s úsměvem prohodil k té dámě:
„Paní Žižková, nemáte tady dneska nějaký pstruhy? Von s náma dneska jede na ryby mladej Muzikant, tak to hovno chytíme.” Všichni posluchači se hned rozesmáli, včetně paní Žižkové, a já se ten den urazil podruhé.

Abych svoje vyprávění nějak shrnul, Wericha si zejména pamatuji jako muže s obrovskou dávkou humoru, jako muže co uměl zaujmout a skvěle chytal ryby. Byl také dobrým vypravěčem a skvělým rodinným přítelem. Ať už byl ale kýmkoliv, já jsem k němu od našeho prvního setkání, které bylo v mých sedmnácti letech, vzhlížel a nic se na tom nezměnilo. Stále v něm vidím velkého člověka, který psal skvělé divadelní hry a ještě lépe hrál.

4

Jan Werich v Mýtě na rybách

Chůze za svobodu

Celý tento příběh se začal odehrávat několik dní před pohřbem Palacha. Vracel jsem se tenkrát z lyžařského kurzu, který skončil v neděli. V pondělí jsem přišel do třídy, kde se neučilo, nýbrž debatovalo o organizaci průvodu na Palachův pohřeb. Vše si na svá bedra naložili nejstarší dva studenti Jarda Kocourek a Petr Fojtíček. Z celé třídy nakonec vyrazilo druhý den, tedy v úterý odpoledne osmnáct studentů, jež obdrželi povolení rodičů a krajského úřadu, odboru školství.

Prvního dne putování dorazil celý studentský průvod do Dašic, kde načerpal síly k další cestě. Druhého dne pokračovali přes Pardubice a Přelouč, až Kolína. Odpoledne se nevyučovalo, a tak po obědě jsem autem ještě s jednou studentkou a dalšími dvěma studenty jel za poutníky, abych je zkontroloval a podpořil. Zastihl jsem je až v Kolíně. Tam měli zajištěný nocleh v ubytovně

Obchodní akademie. V Kolíně jsem předsedovi třídy předal peněžní dar, vybraný ve sborovně. Musím podotknout, že po celé trase studenti byli vděčně podporováni, dostávali čerstvé pečivo a v jedné dobře vybavené restauraci byli přednostně obslouženi zdarma, jen se žádostí, aby za ně položili na hrob Jana Palacha kytičku. V Kolíně jsem předsedovi třídy předal peněžní dar, který jsme vybrali společnými silami mezi kolektivem učitelů. Když jsem zjistil, že dva jsou dva studenti nemocní, měli angínu, zakázal jsem jim dál pokračovat a došlo k střídání v autě. Ti dva, které jsem vezl v autě, pak pěšky došli do Prahy a nemocné jsem odvezl domů.

Další den došli studenti do Českého Brodu, kde přespali na zemědělském učilišti a příští den dosáhli cíle.

Ještě toho dne, kdy je přivítala proslulá Praha, šli položit kytičku na rakev Palacha a druhého dne se

zúčastnili pohřbu. Večer pak odjeli vlakem domů, kde jsem je z nástupiště rozvážel do jejich domovů.

Jistě se ptáte, zda šli studenti schválně pěšky, či nebyly na pohodlnější putování finance. Velmi rád vám odpovím. Pešky se šlo schválně, jakožto vyjádření protestu proti okupaci.

Přijde mi ovšem smutné a svým způsobem i nechutné, že i přesto, že byl pochod povolen krajskými úřady, tak v roce 1973 se začalo vše prověřovat a tehdejší ředitel Vladimír Stuchlík přišel o svůj post ředitele. Bylo mu dovoleno učit, ale nesměl mít žádné přesčasy. Též se to dotklo i mé osoby. Bylo mi zakázáno být třídním učitelem a též jsem nesměl mít žádné přesčasy ani odměny. To jsem se dozvěděl, když jsem musel odevzdat, jakožto myslivec, kulovnici na Okresním velitelství Veřejné bezpečnosti.

Jak bych to celé shrnul? Asi snad jen tak, že to tak zkrátka bylo. Tím nechci říci, že ospravedlňuji můj

“prohřešek” a jeho následky, ale to, že jsem nebyl první ani poslední. Také by asi bylo dobré dodat, že lidé byli kvůli podobným věcem, kolikrát kvůli mnohem menším “prohřeškům”, věznění, připraveni o lidská práva a svou čest, potupeni a zesměšněni. Takže jsem z celé situace vyvázl jen s odřenými koleny.

Opět nevím, co psát. Rád bych vám řekl nějaká životní moudra, ale vím, že jsou v každém mém vyprávění a zkrátka vás jimi už nudím. Tak raději obraťte list, ať se posuneme zase o kus dál.

Fotografií z pochodu studentů se zachovalo jen minimum.

Svobodu mám rád

Vše bylo již řečeno, tedy skoro vše. Mnohé jsem vám o sobě řekl a ještě více před vámi ukryl. Mnoho hodin jsem strávil nad šálkem bylinkového čaje a skořicovými sušenkami, přičemž jsem se prohrabával ve své minulosti. Věřte, že jsem se vám na naší společné cestě snažil alespoň něco předat, zda se to povedlo je ovšem otázkou. Mnozí by řekli, že poté co jsem po sobě zanechal tuto písemnou památku, mohu s klidem v duši opustit tento svět a jít lovit své milované pstruhy zase o kus dál, lépe řečeno výš. Ale co je mezi nebem a zemí, existuje vůbec nějaké Nebe a Peklo? Co mne čeká, až mé srdce přestane být? Ale dost už o debatování o smrti!

Co jsem vám celým tímto povídáním chtěl říci? Snad jen to, že si máte vážit všeho, co máte. Rodiny, přátel, štěstí, lásky a především, protože o tomhle celé toto všechno bylo, svobody. Svobodu, tu

já mám rád, ať už je v jakékoliv podobě.
Svoboda slova, tisku, svoboda duše...

Nebojte se, moji milí čtenáři,
opravdu už píši poslední řádky. Ale ještě
jednu důležitou věc vám musím říci,
předat. Až bude slunce jemně laskat vaši
pokožku, ne ji spalovat na uhel, ani
se bránit tomu dotknout se jí, až bude
vítr čechrat vaše vlasy, ne je nezdvořile
hnát do vašich úst, jen si s nimi bude
lehce hrát, pak vyběhněte na kopec,
ze kterého budete mítí překrásný výhled
do údolí, na rozkvetlou, omamně vonící
louku a zpívající potok. A co pak?
Zavřete oči, roztáhněte ruce a zplna
hrdla si zavýskejte. Ten pocit, který
se obtočí kolem vašeho srdce, dotkne
se vaší duše a uspokojí mysl, bude
přesně ten, který společně během celého
vyprávění hledáme. Že stále nevíte?
Tak moji milovaní, chutná svoboda!
Přesně tak, jak ucítíte. Sladce a hořce
zároveň...

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=a1Ftozpnfqc>

<https://www.youtube.com/watch?v=GpVn3ehhrJUh>

Skauti bez lilie:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZqoyNeAdGd4>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jana_Werichov%C3%A1

Obrázky:

ŘEHULOVÁ, Eva. *Jeřabiny zralé až přezralé*. Brno, 2015.

Svitavsko a Orlickoústecko 5+2 (č. 3, r. VIII, 18. 1. 2019)